

Bemærkninger til lovforslaget

1. Almindelige bemærkninger.

I henhold til Grundlovens § 73, stk. 1 er ejendomsretten ukrænkelig, og ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.

Den lov om ekspropriation som hidtil har været gældende i Grønland er lov nr. 182 af 26. maj 1972, og gælder såvel statslige som andre ekspropriationer.

Loven har imidlertid kun haft en begrænset anvendelse i praksis, hvilket skal ses i lyset af, at offentlig anlægsaktivitet hidtil er gennemført ved inddragelse af uudnyttede arealer.

Når der alligevel er behov for gennemførelse af en lovgivning, som sikrer hjemmestyret adgang til selv at foretage ekspropriationer og fastsætte regler om fremgangsmåden i den forbindelse, skyldes det navnlig, at hjemmestyret med overtagelsen af sundhedsvæsenet har overtaget samtlige "store" områder, som i henhold til hjemmestyreloven kunne overtages fra staten, og gennemførelsen af hjemmestyrets anlægsplaner på disse områder sammenholdt med en i de senere år stærkt voksende arealudnyttelse gør det sandsynligt, at større anlægsprojekter fremover vil kræve inddragelse af arealer, som hidtil har været benyttet til andre formål.

Den gældende lov harmonerer ikke med den samfundsmæssige udvikling, idet al kompetence til gennemførelse af ekspropriationer i dag ligger i statsligt regi.

Det vil imidlertid ikke være tilstrækkeligt at begrænse statens kompetence på området, da Grundloven netop kræver et særligt lovgrundlag for at gennemføre ekspropriationer:

Uden et lovgrundlag kan private eller andre rettighedshavere nemlig ikke tvinges til at afstå deres rettigheder, og eksempelvis vil en privat husejer således kunne betinge sig urimelige priser for at overdrage sit hus til brug for et samfundsnyttigt projekt.

Lovgivningen om ekspropriation har i den forbindelse den præventive virkning, at den muliggør realistiske forhandlinger om frivillig overdragelse af rettigheder og bygninger og andet, som er i vejen for et offentligt anlæg .

Med nærværende lovforslag søges gennemført en smidig procedure, for ekspropriation til hjemmestyreformål.

Det foreslås, at der til afløsning for de statslige ekspropriationskommissioner nedsættes et særligt udvalg i disse sager med uvildige repræsentanter udpeget af såvel hjemmestyret, den pågældende kommunalbestyrelse og de berørte private rettighedshavere.

Denne konstruktion kendes også fra dansk lovgivning på områder, hvor der ikke anvendes ekspropriationskommissioner .

Lovens ikrafttræden forudsætter områdets overførelse til hjemmestyret og en ændring af den gældende lov, som fremover kun skal gælde statslige ekspropriationer i Grønland. Den nødvendige lovgivning i Folketinget forventes gennemført i løbet af oktober 1992.

Der påregnes ingen økonomiske konsekvenser ved hjemmestyrets overtagelse af ansvaret for gennemførelse af ekspropriationer, idet udgifterne forudsættes at skulle afholdes inden for rammerne af bevillingen til de konkrete projekter.

2. Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til § 1:

Loven er alene en proces lov for gennemførelse af ekspropriationer, og beskriver derfor ikke detaljeret, hvilke konkrete formål, der kan eksproprieres til. Lovhjemmel til ekspropriation til konkrete formål forudsættes herefter optaget i sær lovgivningen .

Ekspropriation af kommunal ejendom er undtaget, da det ikke vil være hensigtsmæssigt at gennemtvinge kommunal ejendomsafståelse gennem samme procedure, som foreslås anvendt for private.

I stk. 2 præciseres, at den nødvendige ejendomsafståelse så vidt mulig skal gennemføres ved aftale.

I stk. 3 præciseres, at det ikke kun er ejendomsrettigheder, men også pante- og brugsrettigheder og privatretlige servitutter samt andre private rettigheder over det eksproprierede som bortfalder. For så vidt angår panthavere gælder, at disse skal fyldestgøres efter prioritetsorden i ekspropriationserstatningen i henhold til § 8.

Rettigheder af offentligretlig karakter vil derimod skulle ophæves efter de derom gældende regler.

Til § 2:

Prøvelse af udvalgsmedlemmernes uvildighed vil være henlagt til en eventuel domstolsprøvelse af ekspropriationen eller erstatningsfastsættelsen.

Bestemmelsen i stk. 3 skal sikre, at de private parter ikke blokerer for ekspropriationssagens gennemførelse ved at blokere for udvalgets virksomhed.

Der henvises i øvrigt til de generelle bemærkninger.

Til § 3:

Bestemmelsen opstiller minimumsretsgarantierne for ekspropriationssagens parter: For det første skal udvalget påse, at selve ekspropriationsakten, det vil sige Landsstyrets beslutning om ekspropriation, er i overensstemmelse med ekspropriationens formål, hvilket navnlig indebærer, at ekspropriationen ikke må have et mere vidtgående omfang, end formålet tilsiger.

Udvalget vil kunne anmode Landsstyret om at justere ekspropriationsbeslutningen, såfremt den går videre end formålet tilsiger.

Stk. 2 til 4 svarer til de retsgarantier, som også gælder efter dansk ekspropriationsret, nemlig at der skal afholdes en besigtigelsesforretning, og at de involverede parter i sagen skal have mulighed for at forelægge deres synspunkter for udvalget. Offentlig bekendtgørelse skal sikre, at eventuelle ukendte rettighedshavere kan blive bekendt med ekspropriationen. Man vil under besigtigelsesforretningen kunne lade sine repræsentere af advokat eller anden sagkyndig bisidde, hvilket også er forudsat i § 9, stk. 4.

Til § 5:

Der vil kunne blive tale om domstolsprøvelse af såvel ekspropriationsbeslutningen som erstatningsfastsættelsen.

Prøvelse af selve ekspropriationsbeslutningen vil navnlig kunne komme på tale i relation til spørgsmål om omfanget af den nødvendige ejendomsafståelse, og om kriteriet om hensynet til almenvellet er opfyldt.

Derimod er det ikke sandsynligt, at domstolene vil gå ind i en nærmere prøvelse af de politiske beæggrunde til projektet eller af beslutningen om projektets geografiske placering.

Reglerne om frister for sagsanlæg er en videreførelse af den gældende statslovs § 11.

I stk. 3 er indsat en bestemmelse, som sikrer, at et anlægsprojekt ikke behøver at ligge stille, selvom, der anlægges sag ved domstolene, med mindre landsretten undtagelsesvis tillægger sagsanlægget opsættende virkning. I modsat fald ville en

udsættelse til en retssag er afgjort kunne blive en betydelig samfundsmæssig belastning.

Opsættende virkning vil normalt kun komme på tale, såfremt sagsanlægget vedrører selve ekspropriationsbeslutningens gyldighed, og ikke, hvis tvisten angår erstatningsudmålingen.

Til § 6:

Bestemmelsen er en videreførelse af statslovens § 12 med respekt af rentelovens nyere bestemmelser.

Til § 7 og § 8:

Bestemmelserne er en videreførelse af stats lovens § 13.

Til § 9:

Stk. 1 giver Landsstyret mulighed for at fastsætte bestemmelser til sikring og udbygning af de retsgarantier, som er nævnt i § 4.

Stk. 2 ved henvisningen til vederlagsloven sikres en honorering af udvalgets medlemmer på linie med, hvad der gælder for øvrige udvalg og kommissioner nedsat af hjemmestyret.

Stk. 4 om retten til omkostningsdækning går noget videre end, hvad der gælder i almindelige sager ved domstolene, hvor man normalt kun kan få dækket advokatomkostninger. Efter ekspropriationssagernes særlige karakter findes det imidlertid rimeligt, at der er en udvidet adgang til omkostningsdækning.

Til § 10:

Det foreslås, at landstingsloven kan træde i kraft den 1. november 1992 under forudsætning af, at Folketinget vedtager den nødvendige lovgivning om dels overførelse af området til Grønlands Hjemmestyre og dels tilpasning af den eksisterende folketingslov til herefter alene at angå statens ekspropriationer.